

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ЗАТВЕРДЖЕНО**

Рішення вченої ради  
Бердянського державного  
педагогічного університету  
від 24 квітня 2019 року  
(протокол № 9)

**ФІНАНСОВИЙ РИНОК**

**ПРОГРАМА**

**обов'язкової навчальної дисципліни  
підготовки бакалавра**

**Спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування**

**Бердянськ  
2019 рік**

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: кандидат економічних наук О.В. Горпинич

Обговорено та рекомендовано методичною радою Бердянського державного педагогічного університету «18» квітня 2019 року, протокол № 6.

## ВСТУП

Програма обов'язкової навчальної дисципліни «Фінансовий ринок» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців освітнього ступеня бакалавр, галузі знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

**Предметом** навчальної дисципліни є економічні механізми мобілізації тимчасово вільних коштів між секторами економіки і суб'єктами господарювання в своєрідній сфері, де визначається попит і пропозиція на різноманітні фінансові інструменти.

**Міждисциплінарні зв'язки:** курс «Фінансовий ринок» тісно пов'язана зі спеціальними дисциплінами «Гроші та кредит», «Інвестування», «Фінансовий менеджмент», «Ринок фінансових послуг».

### 1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. **Метою** навчальної дисципліни «Фінансовий ринок» є розкриття теоретичних і практичних основ розвитку та функціонування фінансового ринку як підсистеми фінансових відносин.

1.2. **Основними завданнями** дисципліни є визначення суті інфраструктури фінансового ринку; обґрунтування необхідності функціонування інструментів як засобів взаємодії учасників ринку та розкриття особливостей обігу різних видів цінних паперів; виявлення особливостей діяльності професійних учасників фондових бірж і фінансових посередників тощо.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти *повинні набути таких компетентостей:*

ЗК06. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

СК03. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

СК05. Здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання фінансового ринку.

*Та демонструвати такі результати навчання:*

ПР02. Знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем.

ПР03. Визначати особливості функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.

ПР04. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи та страхування.

ПР05. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

ПР16. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 5/150 (кредитів ЄКТС/годин).

## **2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни**

### **Тема 1. Фінансовий ринок: сутність, функції та роль в економіці.**

Місце та структура фінансового ринку у фінансовій системі. Учасники фінансового ринку. Функції фінансового ринку. Фінансові інструменти. Внутрішньогалузевий, міжгалузевий та міжнародний рух фінансових потоків. Інтернаціоналізація та глобалізація фінансових ринків. Особливості нагромадження капіталу в плановій та ринковій економіках, порівняльний аналіз, переваги та недоліки. Роль фінансового ринку в економіці.

### **Тема 2. Фінансові посередники.**

Фінансові інститути як посередники між суб'єктами фінансового ринку. Значення фінансового посередництва. Роль комерційних банків як посередників. Депозитні небанківські інститути. Кредитні спілки. Ощадні інститути. Страхові компанії. Інвестиційні компанії та фонди. Пенсійні фонди. Організатори торгівлі цінними паперами: фондові біржі, позабіржові фондові торговельні системи. Національна депозитарна система в Україні, сфера її діяльності та учасники. Два рівні депозитарної системи. НБУ - депозитарій та фінансовий агент з обслуговування обігу державних цінних паперів. Депозитарний договір. Саморегульовані організації. Розвиток саморегульованих організацій у країнах з розвинутою ринковою економікою, їх функції та значення для розвитку ринку цінних паперів. Органи контролю та нагляду на фінансовому ринку. Контрольні функції Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Національного банку України, Міністерства фінансів України.

### **Тема 3. Відсоткові ставки, ризик та ціна капіталу.**

Ціноутворення на фінансовому ринку. Ціна кредиту - процент. Структура процентних ставок фінансового ринку. Дохід і ризик цінного папера. Теорії структури процентних ставок (неупередженого очікування, переваги ліквідності, сегментації ринку). Розвиток теорій ризику. Причини появи та розвитку теорій ризику. Теорія Г. Марковіца (Нобелівська премія з економіки 1990 р.) - вибір раціонального (ефективного) портфеля, що забезпечує отримання очікуваного доходу за мінімального ризику. Виокремлення з обігу цінних паперів цінного папера без ризику.

### **Тема 4. Грошовий ринок і ринок банківських позичок.**

Грошовий ринок і ринок банківських позичок як складові фінансового ринку, їх взаємозв'язок і взаємообумовленість. Особливість грошового ринку як ринку високоліквідних фінансових активів, короткострокових цінних паперів. Особливість ринку банківських позичок як ринку короткострокових і середньострокових позичок для фінансування оборотного (працюючого) капіталу. Суб'єкти грошового ринку та ринку банківських позичок. Функції грошового ринку. Забезпечення руху короткострокових ліквідних фінансових потоків, купівлі-продажу грошей як засобів платежу. Забезпечення касового виконання державного бюджету. Інструменти грошового ринку. Функції ринку банківських позичок: кредитування оборотних фондів (працюючого капіталу). Операції центральних банків на відкритому ринку.

Роль казначейських векселів та інших видів короткострокових урядових цінних паперів.

### **Тема 5. Валютний ринок.**

Економічний зміст валютного ринку. Призначення та організаційна форма валютного ринку. Спеціальні інститути та механізми валютного ринку. Об'єкти та суб'єкти валютного ринку. Провідне місце банків серед посередників валютного ринку. Попит і пропозиція на валютному ринку. Валютний курс. Міжбанківський валютний ринок. Класифікація валютного ринку. Функції та операції валютного ринку. Валютні операції, їх класифікація. Касові операції на валютному ринку. Операції спот, форвардні операції, ф'ючерсні операції, опціонні операції валютного ринку. Валютний арбітраж. Платіжний баланс країни, його стан та динаміка

### **Тема 6. Фондовий ринок.**

Значення розвитку фондового ринку для процесу нагромадження капіталу. Особливість фондового ринку, його суб'єкти. Функції фондового ринку. Рух довгострокових фінансових фондів. Особливості розвитку фондового ринку в Україні. Інструменти фондового ринку: облігації та акції як класичні інструменти ринку капіталів, розвиток похідних цінних паперів. Первинний ринок: сутність призначення. Вторинний ринок. Забезпечення ліквідності ЦП. Біржовий ринок та його зв'язок з фондовою біржею. Позабіржовий ринок: операції з ЦП поза біржею. Роль РЦП як регулятора стихійних процесів в ринковій економіці. Цінні папери як інструменти фондового ринку. Класифікація цінних паперів. Значення кредитного ринку. Види та класифікація кредитних послуг. Схеми надання позик. Кредитна лінія, стандартні позики, субстандартні позики, забезпечені (ломбардні) позики, незабезпечені позики. Іпотечне кредитування. Інвестиційне кредитування.

### **Тема 7. Ринок пайових цінних паперів.**

Акції корпорацій: сутність, характеристика та класифікація. Бездокументарна форма випуску акцій. Скріп як бонус або капіталізація. Райти як різновид цінного паперу. Переваги власників райтів. Фінансова оцінка акцій. Розрахункова вартість акцій. Вартість акцій залежно від способу виплати дивідендів. Ціна акції. Розміщення цінних паперів на первинному ринку. Способи первинного розміщення акцій. Відкрите (публічне) і закрите (приватне) розміщення цінних паперів (ЦП). Переваги та недоліки публічного (відкритого) розміщення ЦП. Характеристика приватного (закритого) розміщення акцій публічного акціонерного товариства.

### **Тема 8. Ринок іпотечних цінних паперів.**

Іпотечні цінні папери: характеристика та напрями використання. Класифікація іпотечних цінних паперів: іпотечні облігації; іпотечні сертифікати. Іпотечне покриття, іпотечний актив. Види іпотечних облігацій: звичайні іпотечні облігації; структуровані іпотечні облігації. Характеристика іпотечного кредитору. Спеціалізована іпотечна установа. Особливості діяльності управителя іпотечного покриття структурованих іпотечних облігацій. Іпотечні сертифікати як особливий вид цінного паперу, умови їхнього випуску. Види іпотечних сертифікатів залежно від обсягу прав, що ними посвідчуються: сертифікати із фіксованою доходністю та сертифікати участі.

### **Тема 9. Ринок похідних фінансових інструментів.**

Причини появи та розвитку ринку похідних цінних паперів. Хеджування. Види фінансових похідних цінних паперів, їх особливості. Форвардні контракти та їх особливості.. Ф'ючерсні контракти, їх значення і види. Ф'ючерсні біржі. Опціони та їх особливості. Нерівномірний розподіл ризику між продавцем і покупцем опціону. Американський та західно-європейський види опціонів. Контракти своп. Процентні свопи. Валютні свопи. Банківський ринок своп, його особливості. Варанти, права власників. Частки в пулах та взаємних фондах. Фінансовий інжиніринг. Глобальні інвестиційні сертифікати та американські депозитарні розписки, цінні папери українських емітентів на світових фондових ринках.

### **Тема 10. Фондова біржа та біржові операції.**

Характеристика та розвиток фондових бірж в Україні. Основи організації та роботи їх. Біржовий статут і правила біржі. Біржовий комітет, члени біржі. Котирувальна комісія. Лістинг, основні вимоги та умови на біржі. Включення до курсового бюлетеня та реєстрація. Види біржових наказів та угод. Повні й неповні лоти. Біржові індекси, їх значення. Індекси зарубіжних фондових ринків. Позабіржова торгівля. Розвиток позабіржової торгівлі в Україні. Позабіржова фондова торговельна система (ПФТС). Організація торгівлі цінними паперами. Лістинг, кліринг.

### **3. Рекомендована література**

1. Еш С.М. Фінансовий ринок: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів / С.М. Еш. – 2-ге вид. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 528 с.
2. Буднік М.М. Фінансовий ринок: навч. посіб. / Буднік М.М., Мартюшева Л.С., Сабіна Н.В. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 334 с.
3. Мозговий О.М. Фондовий ринок: Навч. – метод. посібник для самост. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2009. – 96 с.
4. Шелудько В.М. Фінансовий ринок: Підручник. – 3-тє вид., випр. і доп. – К.: Знання-Прес, 2008. – 535 с.
5. Суторміна В.М., Радзієвська В.М., Стеценко Б.С. Фінансовий ринок. Навч. – метод. посібник для самостійного вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2009. – 100 с.
6. Мендрул О.Г., Павленко І.А. Фондовий ринок: операції з цінними паперами: Навч. посібник. Вид. 2 - ге, допов. та перероб. – К.: КНЕУ, 2006. – 156 с.
7. Колодізев О.М. Гроші і кредит: підручник / О.М. Колодізев, В.Ф. Колесніченко. – К.: Знання, 2010. – 615 с.
8. Міжнародні фінанси: підручник / За ред. О. І. Рогача. – К.: Либідь, 2003. – 784 с.
9. Міжнародні фінанси: навчальний посібник / О. М. Мозговий, Т. Є. Оболенська, Т. В. Мусієць; за заг. ред. О. М. Мозгового. – К.: КНЕУ, 2005. – 557 с.
10. Теорія фінансів: підручник / [Юхименко П. І., Федосов В. М., Лазебник Л. Л. та ін.]; за ред. В.М. Федосова, С.І. Юрія. – К.: ЦУЛ, 2010. – 576 с.
11. Луцишин З. Асиметрія та парадокс фінансової глобалізації // Міжнародна економічна політика. – 2008. – № 8–9. – С. 78–103.
12. Аналітичний огляд валютного ринку України [Електронний ресурс] // Національне рейтингове агентство «Рюрік», 2015. – Режим доступу: [http://www.rurik.com.ua/documents/research/Currency\\_2\\_2015.pdf](http://www.rurik.com.ua/documents/research/Currency_2_2015.pdf).

**4. Методи навчання:** лекція, демонстрування, практичні роботи, метод письмового контролю.

**5. Форма підсумкового контролю успішності навчання - *екзамен***

**6. Система оцінювання кредитно-трансферна**

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
90-100	відмінно	зараховано	A (відмінно)
65-89	добре		BC (добре)
50-64	задовільно		DE (задовільно)
35-49	незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно) з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно		F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни